

רבי הלל מפאריטש זצ"ל בעל מח"ס פלח הרימון

בענין לאסור שחיטתו של שוחט פאהאר

לפנינו תשובה שכתב הגאון החסיד רבי הלל מפאריטש, בעל פלח הרמון ועוד, אל הדיינים בעיירות הסמוכות לעיירה החסידית פאהאר, אודות השו"ב שבעיירה פאהאר, שאחרי הסכסוכים שהיו שם והמשפטים שהתנהלו בערכאות שם, סייע לאחד מאלו שהעידו במסירה בערכאות.

הרב הגאון המקובל והחסיד ר' הלל בהרה"ח ר' מאיר הלוי מאליסאוו, הידוע בשם "ר' הלל פאריטשער", נולד בשנת תקנ"ה. ואחר שנסע הרה"ג והרה"ח וכו' ר' ברוך מרדכי זלה"ה מבאברויסק לאה"ק תובב"א, קבלו אנשי באברויסק את הרה"ה לרב ואב"ד במחנם. באחת מנסיעותיו נפטר – בעיר חרסון, בשנת תרכ"ד ביום י"א מנחם אב, ושם מ"כ, ועל קברו בנו אוהל ורבים היו נוסעים להשתטח על קברו (ראשי פרקים מתולדותיו, שבראש ספרו פלח הרמון, קה"ת תשי"ד. וראה שם בפרטיות).

הגאון החסיד מוה"ר ברוך מרדכי מבאברויסק נסע לארה"ק לדרך בשנת תר"א (ראה תולדות חב"ד בארה"ק ע' קצו), וכיון שבתשובה שלפנינו חותם "מ"ץ דק' באברויסק", אי"כ נכתבה בין השנים תר"ב-תר"ד.

וממה שכותב בתחלת התשובה "ולפלא בעיני על שלא הגישו ענינם לפני בני אדמו"ר שליט"א", נראה שנכתבה אחרי שנת תר"כ, אשר "היה חולה יותר משה שנים רצופים כו' ולא היה רוצה שישעו אליו על יחידות" (ברית רבי ח"ג פ"ו), ולכן שולח אותם "לפני בני אדמו"ר".

תשובות נוספות ממנו נדפסו בהוספות לפלח הרמון בראשית, ובקובץ גידיל תורה נ"ג. הסכמותיו נדפסו בשו"ע רבנו הזקן, זיטאמיר תר"ז, ובלקוטי תורה, זיטאמיר תר"ח (בחתומת "מ"ץ דק"ק פאריטש").

*

התשובה היא, כאמור, אל הדיינים בעיירות הסמוכות לעיירה החסידית פאהאר, וכפי שכותב בסוף התשובה "בבוא השד"ר לסביבותיכם על מעלתם מוטל להתקבץ כאחד לעיר פאהאר יע"א ולתווך השלום".

לא נתברר לעי"ע מי הם שלוש הרבנים הנזכרים כאן, אך זאת נודע לנו, שבאותה תקופה¹ היה המ"ץ בקהלת סטאראדוב הסמוכה לפאהאר, הרב יעקב ב"ר נפתלי הירץ (ראה שו"ת דברי נחמ"י אהע"ז, סוסי"י ט). וא"כ אפשר שהוא הנמען הראשון שבתשובה זו "הרב המפורסם בתו"ר וו"ח כו' כמו"ה יעקב".

*

בכמה מקומות הוסיף הכותב הגהות (כדרכו) בין חצעי רבוע {ובכמה מקומות הכתב קרוע ולא ברור, והשלמנו בין אריחים, כאלה}.

מודים אנו למיודענו ידיד בטאוניו הרה"ח רשד"ב לוי שיחי מנהל ספריית אגודת חסידי חב"ד על שהואיל בטובו לשלוח לנו את התשובה הזאת כאשר פיענוח את הכת"י והעיר הערותיו.

כבוד הדיינים הרב המפורסם בתו"ר וו"ח כו' כמו"ה יעקב נ"י והרב המפורסם בתו"ר וו"ח כו' כמו"ה חיים נ"י והרב המפורסם בתו"ר וו"ח כו' כמו"ה יוסף משה נ"י ה' עליהם יחיו

נידון העסק שבין אנשי ק' פאהאר יע"א והרב המ"ץ שלהם, ובין השו"ב שלהם, קיבלתי ריבוי מכתבים משני הצדדים. ובאמת עמוס התלאות אני מריבוי עניינים שונים המבלבל' ואין לי שום פנאי לעיין בעניינים מעיירו' אחרו' [ולפלא בעיני על שלא הגישו ענינם לפני בני אדמו"ר שליט"א, כי שם ימצא הכל, התו' והחכמה והמנוחה מעניינים המבלבלים]. אך המכתבים ששלחו אלי, בצירוף ישיבת השו"ב פה זמן רב, הכרי {חני} להמציא את פניו מפני הכבוד.

והנה לכאורה בגוף הענין לא מצאתי טעם נכון לאסור שחיטתו, כי טענת המסירה, אפילו אם הי' מסור בעצמו, הכריע הש"ך סי' ב' ס"ק כו דשחיטתו כשרה. וכ"פ הבי"ט סי' קיט סעיף יוד

1. ראה אספקלריה גליון 1253, שמשנת תרכ"ב ואילך כיהן בסטרדוב הגאון החסיד הרב משולם זלמן ניימרק.

בסתם². והרמ"א לא הביא דעת הפוסלין רק בשם יש פוסלין. והגם דכאן סי' ב הביא דעת הפוסלי' בסתם והמכשירים בשם יש מכשירי', הנה בכאן גופא רשם לעיין בסי' קיט, גילה דעתו להכשיר כמסקנת המחבר. ויהי' איך שיהי' דעת הרמ"א, הנה הוראת הש"ך נתפשטה בכל מדינות אלו להורות כדבריו. וכן פסק מהרש"ל³, הובא בש"ך שם. ומכ"ש שבכאן לא מסר בעצמו רק סייע להמוסרים, נוכל לו' שאפי' לדעת התב"ש⁴ המחמיר בזה, הובא בפמ"ג סי' ב ס"ק כו [וגם הוא לא החמיר רק בהרבה פעמי' יעו"ש] אין לאסור כו'.

טענה השני' מה שחתך הושט לאחר השחיטה. הנה אפי' אם הי' אומר עליו שהוציא טרפה ברורה מתחת ידו, אינו נאמן לאסור שחיטתו מכאן ולהבא לכל הדיעות [ולא פליגי רק לענין הבהמה, כמבואר ביד" סי' א סעי' יד⁵]. ומכ"ש בכאן שאינה אלא חומרא בעלמא, כי מעיקר הדין פסק המחבר סי' כג סעיף ה שאחר שחיטת רוב הסימנים אין לאסור שהי', והרמ"א לא אסר רק מצד המנהג [לחוש לדעת רש"י ז"ל כו.]. וגם לפי המנהג, לפי דעת הר"ץ⁶ מותר לשחוט בדרך שחיטה בסכין פגום, [ואף שלדעת האוסרים] יש לאסור הבהמה {כמ"ש} הש"ך, אך לא להעביר שוחט מחמת שחתך הושט בסכין פגום לאחר} שחיטתו.

אך מה שיש לע[ורר (כאן חסרה שורה שלמה בכת"י)], כי כל הנ"ל הוא לענין שוחט באקראי {משא"כ שוחט קבוע} צ"ל ירא ה', כמבואר בסי' יח סעיף יז שמטעם זה א"צ להראות סכיני לחכם שבעיר, כי להם מחלו חכמי' כבודם, ולכן אפי' לא מסר בעצמו רק סייע להמוסרים ג"כ יש לחוש למנותו לשוחט קבוע, כי לכה"פ אינו ירא ה', כ"א הי' יראת ה' בלבבו הי' מכניס עצמו בכל כח ועוז לתווך השלו', ולכה"פ לעמוד מנגד ולא לסייע להמוסרים ח"ו. וכן שמעו בע"פ בשם אדמו"ר הזקן נ"ע [ועתה נדפס בתשובותיו סי' ח⁷], שאסר המסיגי גבול מלהיות שוחטים קבועים באיזה סביבה מטעם הנ"ל יעו"ש.

אך מצד אחר יש להקל בשוחט קבוע יותר, מצד שפרנסתו מזה קשה להעבירו, אפי' בהוציא טרפה מת"י, שהוא חמור יותר, שהוא חשוד לאותו דבר, כי טפלי תלוי ביה [כמבואר במס' חולין די"ח עמוד א].

לכן לדעתי שיקבל עליו דברי חבירות [כי זה מספיק לכל הדעות, אפילו לדעת הפר"ח⁸ המחמיר {הו' בא בפמ"ג סי' ב' ס"ק י"א}], והיינו שיקבל עליו שלא יכנוס בשום מריבה וקטטה שבעיר כשדנין בדיני עכו"ם, ואז לפ"ד להתירו. ובאם {שישנם} שני שוחטים, שלא ישחוטו כ"א בלעדי חבירו, כנהוג ברוב העיירות דמדינתכם, אם לא כשיצטרך א' מהם לנסוע על הכפרים. [ועל] אנשי העיר מוטל להוסיף על שער השחיטה קרוב לכפל מסך הקדום, באופן שיספיק הפרנסה לשני השוחטים.

וזאת מוטל {על}הם לעשות תומ"י. אך לקיום הענין, בבוא השד"ר לסיכובותיכם, על מעלתם מוטל להתקבץ כאחד לעיר פאהאר יע"א ולתווך השלום {בי}ניהם, שיעזוב כ"א מה שבלבבו על

2. ראה שוע"ר סי' לט קו"א ס"ק א (שהרי מסור כשר לשחוט לפי דעת השולחן ערוך ביורה דעה סי' קיט).
3. ים של שלמה חולין סי' ו. וראה שוע"ר הל' נזקי ממון קו"א סוף ס"ק ב (שביאר דעת הרש"ל בזה ומקורו).
4. בשמלה חדשה סי' ב סכ"ו (ונ"ל דספק דאורייתא לחומרא, רק דאם באקראי עביד פעם אחת ואינו מוחזק לכך יש להכשיר בדיעבד).
5. בשו"ע שם: "שוחט שהעיד עליו עד אחד ששחט שלא כהוגן והוא מכחישו עד אחד בהכחשה לאו כלום, והעד עצמו מותר לאכול מכאן ולהבא". ולענין אותה שחיטה עצמה, הובאו הדעות בקו"א שם ס"ק טו.
6. בש"ך שם ס"ק יג: כתב הר"ץ בשחיטות, דמותר לשחוט בסכין פגום אח"כ, ולא נהירא כו'.
7. כ"ה בדפו"ר (זיטאמיר תר"ח), ובדפוסים שלנו הוא סי' ט.
8. שמבואר ברמ"א סי' ב ס"ב: "מי ששחט והוציא טריפה פעם אחת מתחת ידו, אם לא הוחזק בכך מותר לאכול אח"כ משחיטתו". ובקו"א שם ס"ק ה: "הש"ך [ס"ק יא] ופרי חדש [ס"ק יא] השיגו על זה והוכיחו דאפילו בפעם אחת אסור לאכול משחיטתו עד שיעשה תשובה". מ"מ מבואר בפמ"ג בשם הפר"ח, דסגי בקבלת חברות.

חבירו, ואז יהי' קיום לדבר הנ"ל. וכן הי' כוונתי מתחילה במה שביררתי כבוד מעלתם (ה) עיקר שיעשו השלום, ולא לפטוק פסקים בלבד.

והי' ברכם בברכות השלום וירום קרן הצלחתם ברו"ג בתוך קרן כעמ(ב"י), כנפשם ונפש המקווה לזה

הלל במו"ה מאיר ז"ל הלוי מ"ץ דק' ב' יע"א

אחרי כותבי זאת נודמן לי לראות איזה טענו' שעברו ביניהם, וראיתי שזלזל את הרב המ"ץ בכמה מיני זלזולין. לכן אני מוסיף, שבקבלת דברי חברו' יהי' גם תנאי הזה שלא יזלזל את [המ"ץ]. ואם יזלזל ענוש יענש בהעברתו חודש אחד. כן דעתי נוטה. אך קוה קייתי שבאם תתקבצו שלשיתכם ויהי' כוונתם לשם שמים לתווך השלום בודאי יפעלו ולא יבוא לכלל זה כלל

ידידם הלל הנ"ל

9. דקהלת באברויסק יגן עליה אלקים.

